

חד גדיא, מן ההגדה

One little goat, one little goat Which my father bought for two zuzim*	חד גדיא חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The cat came, and ate the goat Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא שונרא, ואכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The dog came, and bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא כלבא, ונשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The mother with stick came, and beat the dog that bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא חוטרא, והכה לכלבא דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The fire came, and burned the stick that beat the dog, that bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim.	חד גדיא, חד גדיא ואתא נורא, ושרף לחוטרא דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The water came, and extinguished the fire, that burned the stick, that beat the dog that bit the cat, that ate the goat Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא מ'א, וקבה לנורא דשרף לחוטרא, דהכה לכלבא דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The ox came, and drank the water, that extinguished the fire, that burned the stick, that beat the dog, that bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim.	חד גדיא, חד גדיא ואתא תורא, ושתה למ'א דכבה לנורא, דשרף לחוטרא דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The slaughterer (Shohet) came, and killed the ox, that drank the water, that extinguished the fire that burned the stick, that beat the dog, that bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא השוחט, ושחט לתורא דשתה למ'א, דכבה לנורא דשרף לחוטרא, דהכה לכלבא דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat The angel of death came, and slew the slaughterer, who killed the ox, that drank the water that extinguished the fire, that burned the stick that beat the dog, that bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא מלאך המות, ושחט לשוחט דשחט לתורא, דשתה למ'א דכבה לנורא, דשרף לחוטרא דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat Then came the Holy One, Blessed be He and smote the angel of death, who slew the slaughterer who killed the ox, that drank the water that extinguished the fire, that burned the stick that beat the dog, that bit the cat, that ate the goat, Which my father bought for two zuzim	חד גדיא, חד גדיא ואתא הקדוש ברוך הוא ושחט למלאך המות, דשחט לשוחט דשחט לתורא, דשתה למ'א דכבה לנורא, דשרף לחוטרא דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוזי
One little goat, one little goat...	חד גדיא, חד גדיא,

צורתו של פיוט זה, צורה של הצטברות ההתרחשויות מבית לבית, מקורה בשירי עם גרמניים מוכרים, והוא שובץ בסופה של ההגדה של פסח האשכנזית בסוף המאה ה"ז, לפי רוב החוקרים. פרופ' שמעון שרביט כותב במאמרו "השיר 'אחד מי יודע' ומסורתו המזרחית" (התפרסם בדף השבועי היוצא לאור מטעם המרכז ללימודי יסוד ביהדות באוניברסיטת בר אילן, לפרשת ויקרא תש"ס), שחוקרים בני המאה ה"ח הכירו את הפיוט 'חד גדיא' ואת שכנו 'אחד מי יודע' כבר בכתב יד של סידור משנת 1406.

עם שיבוצו של השיר להגדה, הוא עבר סיגול לתפיסה היהודית, המדגישה שיש דין ויש דיין. מעבר ללקח זה הפיוט מסב הנאה לילדים שנותרו ערים עד השעה המאוחרת הזאת ואפילו בפענוח המלים הארמיות יש מעין אתגר משחקי עבורם. ייתכן שכחלק מן החשיבה הדידקטית המרובה שהושקעה בעיצוב ההגדה של פסח, המכוונת לקיום מצוות 'והגדת לבנך', ביקשו עורכי ההגדה האשכנזית לשבץ בסוף ליל הסדר תמריץ משעשע זה, שיתיר את הילדים ערים.

היו שראו את המהלך האחרון של השיר - שחיטתו של מלאך המות - כתיאור מטפורי לגאולת עם ישראל - זו שבמצרים וזו המיוחלת לעתיד, הנוכחת אף היא בלילה זה ובהגדתו. הרב מוטי אלון רואה בפיוט זה בחתימת ליל הסדר פיוט שענינו ההשתחררות המלאה. עד כה הושרה בלילה הזה הגאולה מפרעה. פיוט זה המספר על מאבק הכוח בעולם מביא את השר אותו אל ההכרה שבה ניתן יהיה להשתחרר מכל סוג של שלטון, וכך להגיע אל החירות המיוחלת באמצעות כפיפת העצמי לאדון הכל.

דורש ר' נתן, תלמידו של ר' נחמן מברסלב, מסביר כי האירועים המתוארים כאן אינם אלא עיוות המשפט. גם אם הכלב מעניש את החתול על אכילת הגדי, כיוון שאין הוא ממונה על הצדק, אף הוא עושה שלא במשפט. עם זאת, בראיה של השגחה דתית, גם אם כל הדמויות הפועלות עשו שלא מתוך מניעים צודקים, הכול התגלגל מתוך הרצון האלוהי המכוון את ההתרחשויות בעולם. הלקח שהוא לומד מאמירת הפיוט בפסח הוא שהאירועים המתרחשים בעולם נראים כמלאי עוולות, ואולם רק לעתיד לבוא יתגלה תיקונו של המשפט, כאשר יופיע הקדוש ברוך הוא וישחט למלאך המות, ויעביר את רוח הטומאה מהארץ. אבל עד אז, לפי תפיסתו של ר' נתן, לא ניתן להבין את התנהלותו של העולם הטורף הזה, ויש לסמוך על ההשגחה האלוהית, שאמיתותה וצדקה יצאו אל האור רק לעתיד.

מגוון לחנים:

<https://www.youtube.com/watch?v=iVkB7lfGIs&feature=youtu.be>

חד גדיא / חווה אלברשטיין (1989)

דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא ובא השוחט ששחט את השור ששתה את המים שכבו את האש ששרפה את המקל שחבט בפלג שנשך החתול שטרף את הגדי שאבינו הביא ובא מלאך המות והרג את השוחט ששחט את השור ששתה את המים שכבו את האש ששרפה את המקל שחבט בפלג שנשך החתול שטרף את הגדי שאבינו הביא דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא ומה פתאום את שרה סד גדיא ? אביב עוד לא הגיע ופסח לא בא . ומה השתנה לך מה השתנה ? אני השתניתי לי השנה ובכל הלילות בכל הלילות שאלתי רק ארבע קשיות הלילה הזה יש לי עוד שאילה עד מתי 'משך מעגל האימה? רודף הוא נרדף מכה הוא מכה מתי 'גמר הטרוף הזה ומה השתנה לך מה השתנה ? אני השתניתי לי השנה הייתי פעם כבש וגדי שלו היום אני נמר וזאב טורף הייתי קבר יונה והייתי צבי היום אני יודעת מי אני דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא קנה אבינו גדי בשני זוזים ושוב מתחילים מהתחלה.	דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא קנה אבינו גדי בשני זוזים קר מספרת ההגדה בא החתול וטרף את הגדי גדי קטן גדי לבן ובא הפלג ונשך לחתול שטרף את הגדי שאבינו הביא דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא ואי מזה הופיע מקל גדול שחבט בפלג שנבח בקול הפלג שנשך את החתול שטרף את הגדי שאבינו הביא דזבין אבא ... ואז פרצה האש ושרפה את המקל שחבט בפלג המשתולל שנשך לחתול שטרף את הגדי שאבינו הביא דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא ובאו המים וכבו את האש ששרפה את המקל שחבט בפלג שנשך החתול שטרף את הגדי שאבינו הביא דזבין אבא בתרי זוזי סד גדיא סד גדיא ובא השור ששתה את המים שכבו את האש ששרפה את המקל שחבט בפלג שנשך החתול שטרף את הגדי שאבינו הביא
---	---

<https://www.youtube.com/watch?v=IaeRmVy9fwI>

<https://www.youtube.com/watch?v=xResWVCd4B8>

<https://www.youtube.com/watch?v=laNG1QQJWqc>

הגדי מההגדה / אלתרמן (1944)

הוא עמד לו בשוק בין תישים ועזים ונפנף בזנבו הקטן קצרת. גדי מבית עניים גדי בשני זוזים בלי קשוט בלי ענבל וסרט. איש לא שם לו לבו, יען איש לא ידע לא צורפי הזקב, לא סורקי הצמר, פי הגדי הלזה יכנס להגדה ויהיה גבורו של זמר. אבל אבא נגש בפנים מאירים וקנה את הגדי ולטפהו על מצח זו היתה פתיחתו של אחד השירים שיושרו לנצח, לנצח. והגדי את יד אבא לקק בלשון ובחוטמו הרטב נגע בה והיה זה אחי החרוז הראשון שפסוקו הוא "דזבין אבא."	יום אביב אז היה והרוח רקדה ונערות צחקו במצמוץ עינים ואבא עם גדי נכנסו להגדה ועמדו להם שם בשנים. היה כבר מלא מהמון נפלאות ומופתים עצומים לגדל ולכן הם נצבו על הדף האחרון חבורים ודחוקים אל הכתל. והספר חייך ואמר אז דומם טוב, עמדו לכם גדי ואבא בין דפי מהלכים עוד עשן ודם, על גדולות ונצורות שיחתי נסבה. אך ידעתי כי ים יקרע לא בכדי ויש טעם חומות ומדבר להבקיע אם בסוף הספור עומדים אבא וגדי וצופים לתורם שיזרח ויגיע.
---	--

אנדה עמיר

יוצרת אחרת שהגיבה ל"חד גדיא" הייתה המשוררת [אנדה עמיר-פינקרפלד](#), שכתבה בעיקר לילדים ועבדה בהתנדבות במחלקה להנצחת החייל של אגף השיקום במשרד הביטחון, שם סייעה בכתיבת ביוגרפיות של חללי צה"ל. לא מפתיע לקרוא את גרסתה, שאותה כתבה ב-1962:

התדעו מה אעשה בליל-של-סדר זה? אסתיר הגדי של ההגדה; והסתול כלל לא ידע היכן הגדי ולא יאכלנו: יבוא, יאמר: הגדי איננו!	ולא יקם אותו הכלב, ולא מקל, לא אש אוכלת, לא מים, ולא שור נגח. כי את הגדי אני אקח, אסתיר אותו בתוך מחבוא, וכל רעה לא עוד תבוא.
---	--

מתוך

<https://xnet.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4791451,00.html>